

ÚJKORI SZÁRNYAS OLTÁROK

Dr. Tóth Sándor
faipari mérnök-
c. egyetemi tanár

A szárnyas oltár a katolikus templomokban egy oltárasztalra helyezett felépítmény, középen oltárszekrénnyel, amely mellett egy vagy két pár szárny található; ez utóbbinál az egyik pár rögzített, a másik pár nyitható és a szekrényre rácsukható. A korai, 15. századi magyarországi oltárok esetében gyakori az oltár középső részének a festett megoldása, de elterjedt a szekrényes, szoboralakos megoldás is.

Nyugdíjasként az országot járva, 19. és néha 20. századi, az egykori gótikus oltárok felépítését követő számos neogótikus szárnyas oltárral találkoztam, helyileg inkább a Dunántúlon, ill. Budapesten. Modern, hordozható „házi oltárt” is találtam a faragással foglalkozók körében. A templomokban található válogatásomban igyekszem a stílusbeli időrendiséget, avagy a készítés időpontját követni.

BELVÁROSI (NAGYBOLDOGASSZONY) PLÉBÁNIA- TEMLOM – BUDAPEST

Pest és egyben a főváros egyik legrégebbi templomát „kikerüli” az Erzsébet híd. Szentélye a 14. századi gótikát őrzi. Megsemmisült oltára is feltehetően gótikus volt, legutóbbi, 20. századi újjáépítése során Gerő László

tervei alapján készült el a felépítmény nélküli, „fűrészfogasnak” nevezhető képes díszítésű, festett képes szárnyas oltár, amely megjelenésében a korai gótikát idézi. Az oltár képeit Molnár C. Pál készítette 1947-ben, fő festménye Mária mennybemenetelét ábrázolja; csukott állapotában a Golgota látható, hat jelenetével körbefogva. Készítőjéről nincsenek ismereteink. Tudjuk viszont, hogy a templom szószerkét 1808-ban Ungradt Fülöp asztalos fejezte be.

MÁTYÁS-(BUDAVÁRI NAGYBOLDOGASSZONY) TEMLOM – BUDAPEST

A 19. század végén készült neogótikus szárnyas oltár a főbejáratától jobbra, a Szt. Imre-kápolnában található (erről részben a Magyar Asztalos 2009. évi

6. számában írtunk). Tudjuk, hogy a szekrény és a szárnyak anyaga bükkfa, Ruprich Károly műhelyében készült az 1890-es években.

Atáblaképeketa 19. századi festőfejedelem, Zichy Mihály festette. Emlékeztetőül a Budavári Nagyboldogasszony- (ún. Mátyás) templom szárnyas oltára a Szt. Imre-kápolnából. Szt. Imre (1007–1031) szobra az oltár közepén áll, atyja, Szt. István és nevelője, Szt. Gellért püspök társaságában.

Érdemes megjegyezni, hogy a templom legutóbbi felújításánál a faajtók rekonstrukciója Szemerey Tamás faipari mérnök-restaurátor irányításával történt.

MEZŐKÖVESD

A gyógyfürdőjéről ismert város a Szt. László plébániatemplomnak

► A gótikus szentély

► Festett matyó körmenet

ma is időtálló gótikus szentélye, az Anjou-kori 14. századra vezethető vissza. A templom 1770 körüli átépítése, bővítése után ma a templom Mária-kápolnája. Itt helyezték el a festett szárnyas oltárt, amelynek mai rekonstrukciójára utal a szárnyak fa(farost)lemezzel történt hátoldali borítása.

Külön érdekessége a templomnak, hogy a gótikus kápolnában az oltárral szemközti falra 1932-ben Takács István mezőkövesdi festőművész színpompás matyó körmenetet komponált. A matyó népviselet megőrkítése igen ritka, szinte egyedülálló az egyházi festészetben.

SZT. JAKAB-TEMLOM – LÉBÉNY

A 12. században épült román templom az 1529. évi török hadjárat során megsérült. A 19. század elejétől a Zichy család tulajdonába került templomot Arthur Essenweim, a Nürnbergi Múzeum igazgatója restaurálta. Ő tervezte az oltárokat és a szószéket is, amelyeket Winchenben Anselm Sikinya fafaragó művész készített. A 19. századi műemléki helyreállítások gyakorlata szerint a tervező a belső berendezést a templom stílusának megfelelően újromán alkotásokkal cserélte fel. Feljegyzésekből ismert, hogy a korábbi szószék 1653-ban készült. Ugyanekkori a főoltár is, amelyen a templom védőszentje, Szt. Jakab állt, Szt. Ignác és Szt. Ferenc szobra

között. A mai főoltár központi alakja is természetesen Szt. Jakab.

► A Szt. Imre-kápolna szárnyas oltára

► A mezőkövesdi Szt. László-templom és szárnyas oltára

► A soproni Orsolyita-templom főoltára

► Nagy Ferenc somogyi fafaragó hordozható szárnyas oltára

ORSOLYITA - (Szeplőtelen fogantatás) TEMPLOM – SOPRON

A történeti belvárosban lévő templom és iskola 1862-ben épült Handler Nándor tervei szerint romantizáló neogótikus stílusban, mint ahogy a szárnyas oltár is.

NAGY FERENC SZÁRNYAS OLTÁRA

Nagy Ferenc (1920–1975) somogyi fafaragó művész számos egyházi alkotása között a dió és cseresznye fájából készült bususfa faragott rátétes szárnyas oltárában a szent családot örökítette meg. Méretei: zárva 40x21 cm, nyitva 80x40 cm. A triptichon középső fülkéjében Szűz Mária a hátra pillantó kis Jézussal. Jobb oldalt Szt. József áll fűrészszel és szekercével, bal oldalt egy juhász mestersége jelképeivel; a kampós bottal és egy báránnyal. A művész mindkettőjüket teljes oldalnézetben ábrázolta, amint Mária felé néznek és haladnak.

Források:

Dercsényi Balázs – Hegyi Gábor – Marosi Ernő – Török József (1991): Katolikus templomok Magyarországon. Hegyi & Társa Kiadó, Budapest.

Magyarországon. Hegyi & Társa Kiadó, Budapest.

Gadányi György – Mátéffy Balázs – Vertal Beatrix (2003): Élő kövek. Az ismeretlen Mátyás templom. Viva-Incoronata.

Kovács Gergelyné – Gránitz Miklós (Szerk.: Béres Klára és Steinert Ágota, 2005): Nagy Ferenc. Akovita Kft. Budapest.

Lébény. Szent Jakab templom. (Szerk.: Haraszti Gábor, 2013) Tájak – Korok – Múzeumok Kiskönyvtára 117. szám. Tájak-Korok Múzeumok Egyesület, Budapest